

ÜNNEPI BESZÉD

2006. április 5. szerda, 18.00 óra

Református templom, Isaszeg

Tisztelt Ünneplő Gyülekezet!

Nagytiszteletű Bajúsz Árpád Lelkész Úr!

Kedves Vendégek!

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Nagy megtiszteltetés számomra, református magyar ember számára, hogy az isaszegi református templomban mondhatom el ünnepi beszédemet az isaszegi csata évfordulójának előestéjén.

Bizonyára tudják, hogy az isaszegi református templom „A magyar szabadságtörekvések emléktemploma”, a magyar szabadságharc centenáriumának emlékére épült azon a helyen, ahol 1849. április 6-dikán, a csata idején a magyar tüzérek állásai voltak, és amelyeket Lengyel légió védett az osztrák gyalogság rohamai ellen. Talán emlékeznek arra is, hogy templom építése felett, a második világháború utáni koalíciós idők köztársasági elnöke, a korábban református püspök Tildy Zoltán, illetve a koalíciós kormány miniszterei, köztük Veres Péter vállaltak védnökséget.

A mellettem álló hagyományörző lengyel katonák az 1848/49-es magyar szabadságharcban résztvett, Józef Wysocki tábornok által vezetett lengyel légió gyalogosai. Az 1830/31-es lengyel felkelés hadseregének ruházatát és felszerelését viselik. Ők lengyelek, akik szövetségeseink, barátaink ma is, és azok voltak a szabadságharc idején is. Ők azok, akik a **„Mi szabadságunkért és a Tiétekért”** történelmi jelszó szellemében harcoltak Magyarországon, Magyarország és Lengyelország függetlenségéért.

A ruhámon látható, már megkopott magyar-lengyel kokárda a híres **„isaszegi kokárda”** közel 35 éves. Ezeket a kokárdákat akkor a Tanácsházán Gulyás néni készítette az 1972-es **Magyar-lengyel Történelmi Napok** vendégei részére. Ezt viseltem ezen az egyhetes nagyrendezvényen, amikor felavattuk a templom homlokzatán és a községháza falán található lengyel emléktáblát, amelyek a lengyel kormány ajándékeként, a lengyel minisztertanács hivatalát vezető Janusz Wiczorek miniszter, valamint az akkori budapesti lengyel nagykövet, Tadeusz Hanuszek, illetve **néhai Szathmáry Zoltán barátja**, Domszky Pál segítségével kerültek Varsóból Isaszegre. A

templom lelkipásztora - a néhány éve tragikus balesetben elhunyt- **Szikszi János** volt, akit a Múzeumbaráti Kör Elnökségének tagjaként és az isaszegi református templom lengyel emlékeinek őreként is tiszteltünk, becsültünk és szerettünk.

Tisztelt Ünneplő Gyülekezet!

Kápolna, Szolnok, Hatvan, Tápióbicske, Isaszeg, Vác, Nagysalló és Komárom a tavaszi hadjárat nagy, győztes csatáinak helyei. Görgey a hadjáratot **Buda visszafoglalásával fejezte be 1849. május 21-én.** A magyar országgyűlés 1849. április 14-én, Debrecenben, a református Nagytemplomban Magyarországot független önálló állammá nyilvánította és **kimondta a Habsburg-ház trónfosztását. Kossuth Lajost kormányzó elnökké választották.**

Az 1848-49-es magyar szabadságharcban a lengyelek is részt vettek, mintegy viszonzva a magyar nemzet kiállítását az 1830-as novemberi felkelés eszméje mellett és beírták nevüket a magyar történelembe. Így Bem, Dembinszky, Woroniecki, Rembowski, Bułharyn, Idzikowski és mások. A Wysocki által vezetett lengyel légió zászlaját Pesten a Nemzeti Múzeum kertjében szentelték fel és a légionisták az 1831. évi lengyel felkelés uniformisában, Szűz-Máriás fehér-piros zászló alatt harcoltak Magyarorszáért és dicsőséget szereztek a lengyel névnek. (Az isaszegi csatában is résztvett zászló ma Varsóban, a Hadtörténeti Múzeumban látható). Közös hőseink ők, akikre mindkét nemzet szeretettel és hálával emlékezik. Nevüket szobrok, emléktáblák örökítik meg, amelyeknél tisztelettel hajtunk fejet és helyezük el a megemlékezés koszorúit.

Voltak a lengyeleknek mártírjaik is, akiknek neve egy sorban szerepel a kivégzett, bebörtönzött magyarokkal. Mieczysław Woroniecki, Kazimierz Rulikowski nevei ott láthatók a mártírok listáján. De nem jegyezte fel a történetírás azoknak a lengyel katonáknak a nevét, akiknek csontjai ma is ott porladnak a magyar honvédekkel közös sírban, vagy akiknek a magyar 1848/49 jelentette a nagy életiskolát, amikor tettekkal lehetett bizonyítani a szabadságésszméhez való hűségüket. **Ma, emlékezzünk rájuk is!**

Tisztelet Ünneplő Közönség!

A lengyelek nagy történelmi próbatétele 1830-ban következett be, a magyarságé 1848-ban. Engedjék meg, hogy az 1830/31-es lengyel felkelés és az

1848/49-es magyar polgári forradalom és szabadságharc történelmi összefüggéseiről is említést tegyek, hiszen a lengyelek részvétele a magyar szabadságharcban részben a novemberi lengyel felkelés magyarországi hatásával függ össze.

Az 1831-es lengyel felkelés és az azt követő esztendőök a reformkori Magyarországot a lengyelek ügye mellé sorakoztatták fel. Lengyelországban és Magyarországon is kevesen tudják, hogy az 1848/49-es magyar szabadságharcot megelőző évtizedekben a magyarországi lengyel szimpátiái soha nem tapasztalt mértéket öltött.

A magyar lengyel rokonszenv alapja a nemzeti függetlenség és a polgári átalakulás iránti vágy volt.

A lengyel nemzeti felkelésnek a függetlenségi eszme teremtett népszerűséget, a magyarság pedig a bécsi udvar által lábbal tiport alkotmányért harcolt, így ismét megjelent **a magyar-lengyel történelmi egymásrautaltság**, felelevenedtek a közös történelmi hagyományok, a közös királyok, a közös harcok emlékei.

Élen járt az ifjúság, amely lelkesedésében odáig ment, hogy kész volt fegyveres segítséget is felajánlani a lengyeleknek. Amikor a toborzás gyanújával letartóztatott ifjú Perczel Mór ügye Pest vármegye közgyűlése elé került, a lengyelbarát tüntetések országos méretűvé váltak. Az ifjúság leplezetlenül éljenezte a felkelőket, s ennek a rajongásának a külsőségekben is helyt adott. Lengyel sapkát viseltek, a kávéházakban a lengyel felkelés hőseit ábrázoló képeket függesztettek ki, lengyel tárgyú színdarabokat adtak elő, lengyel tárgyú verseket szavaltak. Az északi vármegyék 1831 tavaszán országos gyűjtést kezdeményeztek a lengyel felkelés sebesültjeinek megsegítésére.

Kossuth Lajos 1831 júniusában Sátoraljaújhelyen, Zemplén megye közgyűlésén a lengyelek ügye mellett elmondott beszédében hangoztatta: **"aki a lengyelt nem tiszteli, aki áldást nem mond igazságos fegyvereire, az ön királyát, ön hazáját sem szereti!"** Szatmár megyében Wesselényi Miklós szólalt fel. A trencsén megyeiek pedig kijelentették: nemcsak ők, de az egész világ rokonszenvez a lengyel felkelőkkel. A hazafias szenvedély legmagasabb hőfokán minden bizonnyal Kölcsey Ferenc nyilatkozott meg a lengyelek ügyében. 1833. november 22-i beszédében drámai módon ecsetelte a lengyel felkelők sorsát: **"s hatalmas kezek verték le, s az egész világ láttára verték le a nemzetet, melyet velünk együtt a kereszténység védfalának századokig méltán nevezhették: mely nélkül Bécsnek tornyai most romban feküdnének,**

s palotáit éppen úgy hiába keresné a vándor, mint Buda várában Mátyás termeit."

Íróink és költőink is a közvélemény emlékezetébe idézték a november felkelés bukását és a lengyel nép szenvedéseit. A lengyel motívum végigvonul az egész reformkori irodalmon. Bajza József "Apoteózis" áldozott elsőként az elesett hősök emlékének, kiknek csatája **"a védelmezett népjog csatája volt"**.

Vörösmartyban mély nyomott hagyott a lengyelek elbukása, 1841-ben megírja **"Az élő szobor"** című nagyhatású versét. A szobor: maga a lengyel nemzet, de az a szobor él és megszólal, hogy hatalmas erejű panaszáradatban mondja el a tehetetlenség, a néma kín szenvedéseit:

**"Kevés, de nagy, mit szólni akarok:
"Ember, világ, természet, nemzetek!
Ha van jog földön, égben irgalom,
Reám és kínaimra nézzetek!"**

Eötvös József és Tompa Mihály hazafiasságának is állandó eleme a lengyel szimpátia. Magyarországon megismerték Słowacki, Mickiewicz, Czartoryski és Lelewel nevét.

Tisztelt Hallgatóim!

Amikor a magyar szabadságharc bukása után, 1849. augusztusában a Lengyel légió elhagyta Magyarország földjét Wysocki tábornok Orsovában kiáltványt intézett a magyar nemzethez.

Kérem, engedjék meg, hogy befejezésül - a Lengyel légió iránti tisztelem jeléül - a kiáltványból, magyarul és az akkori, ma már kissé archaikusan hangzó lengyel nyelven idézzek.

"A lengyel légió parancsnoka a magyar nemzethez! "Dowódca Legii polskiej, do narodu węgierskiego!"

Veleték harcoltunk, magatok is tudjátok, nem zsoldosok gyanánt, nem személyes vagy önző érdekből. Walczyliśmy z wami, wiecie o tym dobrze, nie jako najemnicy, nie dla osobistych widoków.

Életünk szakadatlan célja: harc Lengyelország függetlenségért.
Nieustającym celem życia naszego: do walki o niepodległość Polski.

Őrizzétek meg nemes szívetekben annak emlékét, hogy eljöttünk veszélyben lévő hazátokba!" **To wspomnienie o naszym przybyciu do waszej zagrożonej ziemi zachowajcie w szlachetnych sercach waszych!"**

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

(Dr. Dürr Sándor)